

το θέμα της εβδομάδας

■ Κείμενα: Παύλος Δερμενάκης

Πρωταθλητές Ευρώπης στην ενεργειακή φτώχεια

Ακριβή θέρμανση, εισοδήματα που δεν φτάνουν και κέρδη για τους λίγους

Ποιος θα πληρώσει τον χειμώνα;

Το ερώτημα δεν είναι αν υπάρχει διεθνής ενεργειακή κρίση. Υπάρχει. Μόνο που αποτελεί ευκαιρία για κάποιους λίγους και μηχανισμό οικονομικής αφαίμαξης για τους πολλούς.

Έτσι το πραγματικό ερώτημα είναι πώς κατανέμεται το κόστος της κρίσης.

Την ώρα που τα νοικοκυριά καλούνται να πληρώσουν πολύ ακριβότερα για να ζεσταθούν, η ίδια διεθνής συγκυρία δημιουργεί πολλαπλάσια περιθώρια κέρδους από τη διύλιση. Και πάνω σε αυτές τις αυξημένες τιμές το κράτος εξακολουθεί να εισπράττει υψηλούς ειδικούς φόρους και ΦΠΑ.

Οι επιδοτήσεις μπορούν να περιορίσουν οριακά και προσωρινά το πρόβλημα και μόνο για τους λίγους. Δεν απαντούν όμως στο βασικό κοινωνικό ερώτημα: Πόσο από το κόστος θα αναλάβουν το κράτος και οι ιδιαίτερα κερδοφόροι ενεργειακοί όμιλοι και πόσο θα μεταφερθεί τελικά στα νοικοκυριά. Γιατί η ενεργειακή φτώχεια είναι η άλλη όψη της γενικότερης φτωχοποίησης:

Δεν είναι μόνο ότι η ενέργεια είναι ακριβή. Είναι ότι για όλο και περισσότερους το εισόδημα δεν επαρκεί για να την αγοράσουν.

Ο χειμώνας 2026-2027 προμηνύεται ιδιαίτερα δύσκολος για τα λαϊκά νοικοκυριά. Η νέα διεθνής ενεργειακή κρίση βρίσκει την ελληνική κοινωνία ήδη επιβαρυνόμενη από τη δεκαετή λεηλασία του λαϊκού εισοδήματος μέσω των μνημονίων, από χρόνια ακρίβειας, υψηλό κόστος στέγασης και εισοδήματα που δεν ακολουθούν το κόστος ζωής. Σε αυτές τις συνθήκες η θέρμανση, πριν από την τρέχουσα ενεργειακή κρίση, έχει ήδη μετατραπεί από στοιχειώδη ανάγκη σε πολυτέλεια.

Το πρόβλημα προϋπήρχε της σημερινής κρίσης. Το 2025 το 18,1% του πληθυσμού στην Ελλάδα (το υψηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε.) αδυνατούσε να διατηρήσει επαρκώς ζεστή την κατοικία του, έναντι 8,8% στην Ε.Ε.. Στα χαμηλά εισοδήματα το ποσοστό έφθανε το 35,9%. Παρά τη μικρή βελτίωση από το 19,2% του 2023 και το 19% του 2024, αυτός ο δείκτης ενεργειακής φτώχειας το 2025 (18,1%) ήταν υψηλότερος συγκριτικά με το 2019 (17,9%). Φανταστείτε πώς θα εξελιχθεί ο φετινός χειμώνας με κατά 30%-50% αυξημένο το κόστος θέρμανσης σε σχέση με πέρσι.

Δεν φτάνει μόνο η τιμή της ενέργειας

Η ενεργειακή φτώχεια είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού χαμηλού πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, υψηλού κόστους στέγασης, ακρίβειας στα βασικά αγαθά και χαμηλής ενεργειακής απόδοσης μεγάλου μέρους των κατοικιών. Όταν ένα νοικοκυριό διαθέτει ήδη μεγάλο μέρος του εισοδήματός του για ενοίκιο ή στεγαστικό δάνειο, τρόφιμα, ηλεκτρικό ρεύμα και μετακινήσεις, η αύξηση της θέρμανσης λειτουργεί πολλαπλασιαστικά. Η προσαρμογή γίνεται με λιγότερη κατανάλωση, χαμηλότερη θερμοκρασία στο σπίτι ή περιορισμό άλλων αναγκών δαπανών. Η ενεργειακή φτώχεια είναι επομένως πρωτίστως ζήτημα εισοδήματος και κοινωνικών ανισοτήτων και σε αυτά καθοριστικό ρόλο παίζει η ασκούμενη κυβερνητική πολιτική και οι προτεραιότητές της.

Από το Brent στο gasoil και στην αντλία

Τα στοιχεία του πίνακα είναι του 2024. Φανταστείτε πώς θα εξελιχθεί ο φετινός χειμώνας με κατά 30%-50% αυξημένο το κόστος θέρμανσης σε σχέση με πέρσι.

Η εξέλιξη των τιμών από το 2019 μέχρι σήμερα αποδεικνύει ότι δεν είναι σωστό να συνδέουμε μηχανικά την τιμή του πετρελαίου θέρμανσης με το Brent. Ο καταναλωτής δεν αγοράζει αργό πετρέλαιο αλλά διυλισμένο προϊόν. Μεσολαβούν η διεθνής τιμή του διυλισμένου πετρελαίου (gasoil), τα έσοδα διύλισης, η ισοτιμία ευρώ-δολαρίου, τα έσοδα εμπορίας και διανομής και, τέλος, η φορολογία. Το 2026 η απόκλιση είναι εντυπωσιακή. Το Brent αυξήθηκε σημαντικά, αλλά το διεθνές gasoil πολύ περισσότερο.

Οι αιτίες είναι πραγματικές: πόλεμοι και επιθέσεις σε ενεργειακές υποδομές, προβλήματα στην παραγωγή και τη διύλιση, περιορισμένες εξαγωγές, προβλήματα στις θαλάσσιες μεταφορές και στενότητα στην προσφορά diesel. Η διεθνής κρίση επομένως δεν είναι κατασκευασμένη.

Αλλά η ίδια κρίση έχει δύο όψεις: Από τη μία εκτινάσσει το κόστος για τα νοικοκυριά και από την άλλη δημιουργεί εξαιρετικά υψηλά περιθώρια στη διύλιση.

Η κρίση για τους πολλούς, ευκαιρία κερδοφορίας για λίγους

Τα στοιχεία των ίδιων των ελληνικών πετρελαϊκών ομίλων είναι αποκαλυπτικά. Στη Motor Oil το μέσο μικτό περιθώριο αυξήθηκε από

54,61 δολάρια ανά τόνο το πρώτο εξάμηνο του 2025 σε 174,72 δολάρια το πρώτο εξάμηνο του 2026 –αύξηση περίπου 220%– ενώ τα καθαρά κέρδη εκτοξεύτηκαν από 163 σε 689 εκατ. ευρώ.

Αντίστοιχα, στη HELLENiQ Energy το περιθώριο διύλισης αυξήθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2026 από 13,2 σε 20,5 δολάρια το βαρέλι, δηλαδή κατά 55%.

Τα μεγέθη αυτά δεν σημαίνουν ότι ολόκληρη η αύξηση των κερδών προέρχεται αποκλειστικά από το πετρέλαιο θέρμανσης. Αποδεικνύεται όμως ότι η διεθνής κρίση που επικαλείται η κυβέρνηση ως αιτία των ανατιμήσεων δημιουργήσει ταυτόχρονα πολύ μεγαλύτερα περιθώρια και κέρδη στη διύλιση χωρίς η ίδια να παρέμβει και να λάβει κάποια μέτρα εξισορρόπησης της κατάστασης.

Και από πάνω οι φόροι

Στην ήδη αυξημένη διεθνή τιμή προστίθεται στην Ελλάδα ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης (ΕΦΚ) 0,28 ευρώ ανά λίτρο και ΦΠΑ 24%, ο οποίος επιβάλλεται και πάνω στον ΕΦΚ. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση μπορεί έτσι να προσεγγίζει ή και να υπερβαίνει το μισό ευρώ ανά λίτρο και αυξάνεται όσο ανεβαίνει η προφύρων τιμή.

Εδώ βρίσκεται το πραγματικό ζήτη-

μα της κυβερνητικής πολιτικής. Το κράτος δεν μπορεί να καταργήσει τις διεθνείς τιμές, διαθέτει όμως εργαλεία: Φορολογική πολιτική, έλεγχο των περιθωρίων, έκτακτη φορολόγηση υπερκερδών όπου συντρέχουν οι προϋποθέσεις, με σκοπό την ανακατανομή του κόστους της κρίσης. Όμως η επιλογή της κυβέρνησης, ειδικά στην παρούσα κρίση, ήταν και παραμένει να μην ασκεί καμία πίεση στις εταιρείες διύλισης όσον αφορά τη διάθεση των προϊόντων τους στην εγχώρια αγορά.

Η βολική σύγκριση με τον Απρίλιο

Η κυβέρνηση για μία ακόμα φορά έδωσε την κατεύθυνση της πολιτικής της. Επιλεκτική επιδότηση. Την εξειδίκευσε μερικώς με την επιχειρηματολογία του ο υπουργός Οικονομικών Κ. Πιερρακάκης. Δήλωσε ότι αν άνοιγε τώρα η αγορά για το πετρέλαιο θέρμανσης η τιμή θα ήταν περίπου 2 ευρώ το λίτρο και έθεσε ως στόχο η νέα περίοδος να ξεκινήσει χαμηλότερα από εκεί όπου «έκλεισε» η προηγούμενη, περίπου στα 1,75-1,80 ευρώ, καλύπτοντας το επιπλέον ποσό με επιδότηση. Δηλαδή «φωτογράφησε» μια επιδότηση σε αυτές τις συνθήκες 0,30 ευρώ ανά λίτρο.

Μόνο που η βάση σύγκρισης είναι μία ακόμα κυβερνητική «κουτοπονηριά». Η μέση τιμή ολόκληρης της περιόδου